

Bland våldsamma manliga förövare och förstörda kvinnliga offer

- En studie om Aftonbladets och ROKS beskrivning av våldtäkt

Sammanfattning

Uppsatsen utgör en diskursanalytisk granskning av Aftonbladets och Kvinnotrycks (ROKS medlemstidnings) beskrivning av våldtäkt. Teorierna som används är queerfeminism, subaltern teori, intersektionalitet och den kritiska viktiseringsteorin kring idealiska offer och idealiska förövare. Uppsatsen tar upp hur Aftonbladet och Kvinnotryck beskriver våldtäktsförövare och våldtäktsöverlevare (ofta kallade ”våldtäktsoffer”), samt vilka typer av våldtäkt som får utrymme i de två medierna. Utöver detta tas såväl heteronormen som vithetsnormen upp för att vidare granska hur de påverkar beskrivningen av såväl förövaren som överlevaren. I den avslutande diskussionen och analysen problematiserar Chamberland hur våldtäkt ofta beskrivs som ett helvete som leder till ett förstört liv för den som utsatts.

Abstract

This bachelors thesis is a discourse analytical examination of Aftonbladets and Kvinnotrycks (ROKS magazine for members) way of describing rape. The theories that are used are queerfeminism, subaltern theory, intersectionality, and critical victimization theory on ”the ideal victim” and ”the ideal perpetrator”. The thesis brings up how Aftonbladet and Kvinnotryck describe rape perpetrators and rape survivors (often called ”rape victims”), as well as which types of rape that are given space in the two newspapers/magazines. Besides this the thesis also brings up heteronormativity and white normativity and how they affect the description of both the perpetrator and the survivor. In the concluding discussion and the analysis Chamberland problematizes how rape often is described as something that ruins the life of the person who is affected.

Keywords/Nyckelord: Våldtäkt, ROKS, Aftonbladet, queerfeminism, kritisk viktiseringsteori, Rape, ROKS, Aftonbladet, queerfeminism, critical victimization theory

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Syfte.....	5
1.3 Forskningsfrågor.....	6
1.4 Positioneringar och reflektioner	7
2. Genomgång av tidigare forskning	8
3. Teori	11
3.1 Queerfeminism	11
3.2 Nils Christie och Det Idealiska Offret/Den Idealiska Förövaren	12
3.3 Subaltern teori	13
3.4 Intersektionalitet.....	15
4. Metod	16
5. Material	19
6. Analys	21
6.1 Typen av våldtäkt.....	22
6.2 Bilden av våldtäktsöverlevaren och vem ges makten att beskriva överlevarens situation?.....	24
6.3 Vem är förövaren?	28
6.4 Den heteronormativa våldtäktsbeskrivningen.....	30
6.4 Rättssystemet.....	31
6.5 Mord och våldtäkt.....	32
6.6 Ung kvinna.....	33
6.7 Vithet	33
7. Avslutande diskussion	34
Källförteckning	38
Referenslitteratur	38
Internetkällor	39
Artiklar i analysmaterialet.....	39
Aftonbladet.....	39
Kvinnotryck	40

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Det finns få brott eller debatter som idag är så känsliga, stigmatiserade och monsterifierade som våldtäktsbrottet. I tidningar och teve lyser reportage, löpsedlar och rubriker om gruppvåldtäkter i gränder och män som gömmer sig bakom buskar i parker och våldtar den ena efter den andra. Samtidigt har det konstaterats gång efter annan att utomhusvåldtäkterna bara utgör en ytterst liten minoritet av det totala antalet våldtäkter. Enligt Brottsförebyggande Rådet anmäldes 5 937 våldtäkter 2009, varav 4 742 skedde inomhus.¹ Detta gäller dessutom enbart de anmälda våldtäkterna och en kan tänka sig att mörkertalet är större för inomhusvåldtäkter än för utomhusvåldtäkter, då det sällan ifrågasätts om en överfallsvåldtäkt utomhus är ”en riktig våldtäkt”.

Jag har länge varit kritisk till hur våldtäktsdebatten ser ut. Denna kritik både fördjupades och skruvades upp efter att jag själv utsattes för en våldtäkt 2007. Jag kände inte igen mig i de bilder av våldtäkt som presenterades i media. Jag hade trots allt inte utsatts för en överfallsvåldtäkt. Jag började också bli kritisk mot somliga mainstreamfeministers och radikalfeministers viktimiterande bild av de som utsatts för våldtäkt, heteronormativa bild av våldtäkt och monsterifierande bild av våldtäktsmannen. Baksidan av pocketutgåvan till den feministiska boken ”Flickan och Skulden” inleds med följande formulering kring en våldtäkt: ”Jonna, en vanlig tonårstjej, går på fest. Dagen efter är hennes liv förstört”.²

Jag förstår att anledningen till dessa beskrivningar är att påvisa strukturer och berätta om att våldtäkt är ett allvarligt brott. Samtidigt tycker jag att de missar målet. Monsterifieringen av våldtäkts”mannen” riskerar att göra det svårt att inse att de som våldtar oftast är så kallade ”helt vanliga män” (vad nu en vanlig man är kan en dock fråga sig?). Och viktimiteringen av de som utsatts för våldtäkt riskerar att få dem som mainstreamfeminister och radikalfeminister säger sig kämpa för att må ännu sämre.

När jag analyserade våldtäktsdebatten började jag också irritera mig på den närmast totala avsaknaden av människor som själva utsatts för en våldtäkt. De som fick auktoritet på våldtäktsområdet var istället människor som var öppna med att de inte utsatts för en våldtäkt.

¹ <http://www.bra.se>

² ”Flickan och skulden”, Katarina Wennstam, Bonnierpocket (2004)

Jag försökte höja min egen röst i den mediala debatten, men bemöttes allt som oftast av antingen stigmatisering eller stereotypisering.

Allt det som jag beskriver kring våldtäktsdebatten når sin kulmen i artisten; Säkert's låt "Allt som är ditt", som beskriver våldtäkt utifrån en överfallsvåldtäkt, som innebär att den som utsatts förlorat allt som en gång var deras och avslutas med att Säkert, som själv säger att hon aldrig har utsatts för en våldtäkt, berättar att hon ska ta kampen å de våldtagna vägnar:

"Du går genom parken
Det är inte ens natt än
Och två som går bakom springer ifatt och tar
Allt som är ditt...

Vem skulle ha trott dig?
Du fyllde i blanketten som inget
Och sen så var det borta
Allt som var ditt

Alla sömnlösa nätter
Allt rådlöst klamrande fast till allt som är konstant
Och allt som en gång var ditt...

Dom jävlarna ska skjutas
Dom jävlarna ska skjutas
Dom jävlarna ska skjutas
Dom jävlarna ska skjutas

Jag vet vad han heter
Jag står med ett gevär
Jag ska spendera mitt liv
Och ta tillbaka allt som är ditt"

1.2 Syfte

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka den nutida diskursiva beskrivningen av våldtäkt i Aftonbladet och ROKS-medlemstidning "Kvinnotryck". Anledningen till att just dessa två aktörer har valts är att Aftonbladet är Sveriges största kvällstidning och därmed kan sägas stå för den dominanta massmediala diskursen i våldtäktsfrågan. Tidskriften Kvinnotryck valdes eftersom ROKS länge har arbetat med frågor kring sexuella övergrepp, utifrån en feministisk ideologi, som kan sägas ligga åt det radikalfeministiska hållet. ROKS

tillhör de parter som fått stå för de mer dominerande motdiskurserna i våldtäktsfrågan. När det feministiska svaret till massmediala bilder eller statliga utredningar kring våldtäkt och mäns våld mot kvinnor eftersöks, så är det ofta kvinnojour rörelsen som det vänds till. Det är detta jag menar med att ROKS står för en dominerande motdiskurs i frågan. Av denna anledning anser jag att det är intressant att jämföra ROKS beskrivning av våldtäkt med Aftonbladets beskrivning av våldtäkt. Det krävs att såväl dominerande diskurser som större motdiskurser analyseras för att få en lite mer övergripande syn på hur samhällsdebatten kring våldtäkt ser ut.

Utifrån queerfeministisk teori och subaltern teori vill jag sedan undersöka vilka eventuella inkonsekvenser och luckor som finns i ROKS och Aftonbladets beskrivningar kring våldtäkt. Fokus kommer att läggas på beskrivningen av våldtäktsöverlevaren/våldtäktsoffret och förövaren. Det jag vill undersöka mest är om det finns en diskurs kring våldtagna som "totala offer" som fått sina liv förstörda, samt om våldtäktsförövare beskrivs som monster. Grundad i mina teoretiska utgångspunkter vill jag sedan granska beskrivningen av våldtäkt utifrån normer och strukturer kring kön, sexualitet, "ras"/etnicitet och heteronormativitet, samt vilka som får lov att uttala sig om våldtäkt och hur de tillåts uttala sig. Under vilka premisser får våldtäktsöverlevare själva uttala sig? Min uppsats syftar också till att problematisera en heteronormativ deterministisk syn på vem som utför våldtäkter och utsätts för våldtäkter. Beskrivs våldtäkt ur ett ensidigt heterosexuellt och heteronormativt perspektiv med en manlig förövare och ett kvinnligt offer?

1.3 Forskningsfrågor

Huvudfrågeställningen för den här uppsatsen är: *Hur ser berättelsen om våldtäkt ut i den dominerande massmediala aktören Aftonbladet och hur ser ROKS motdiskursiva våldtäktsbeskrivning ut i medlemstidningen Kvinnotryck?*

Det är viktigt att jämföra dessa två parter med varandra eftersom de är två viktiga aktörer i konstruerandet av berättelsen om våldtäkt. De befinner sig också i en ständig dialog med varandra, där den ena står för den massmediala berättelsen som kanaliseras ut till över en miljon människor varje dag och den andra försöker kritisera könsmaktsstrukturer kring våldtäkt och mäns våld mot kvinnor och vill skapa en debatt kring våldtäkt som fokuserar kring bakomliggande könsmaktsstrukturer.

Huvudfrågeställningens formulering angående ”berättelsen om våldtäkt” har en väldigt bred betydelse och därför vill jag komplettera med ett antal delfrågor för att förtydliga vad exakt det är som jag vill få svar på i min undersökning. Mina delfrågor lyder som följande:

Hur beskrivs våldtäktsöverlevaren/offret? Hur beskrivs våldtäktsförövaren? Vilka typer av våldtäkter ges utrymme (Överfallsvåldtäkter, våldtäkter i hemmet, våldtäkter där direkt fysiskt våld har förekommit osv.)? Får våldtäktsöverlevare själva komma till tals och i så fall på vilket sätt? Beskrivs våldtäkt som en heteronormativ och heterosexuell företeelse eller förekommer berättelser om våldtäkter bortom den traditionella modellen med en cis-manlig förövare och ett cis-kvinnligt offer? Hur ser i så fall dessa berättelser ut? Påverkar ”ras”/etnicitet beskrivningen av överlevaren respektive förövaren?

1.4 Positioneringar och reflektioner

I en genusvetenskaplig uppsats med en diskursanalytisk metod menar jag att det är ytterst viktigt med en tydlig positionering. Enligt mig, och större delen av det genusvetenskapliga och diskursanalytiska fältet, existerar varken objektivitet eller någon absolut sanning. Utifrån den här vetenskapsteoretiska utgångspunkten är positioneringen essentiell för att subjektiviteten, vinkeln och ens teoretiska lins ska framgå för läsaren. Jag hävdar inte att kunskapen som jag producerar i uppsatsen är en objektiv sanning, däremot rör det sig om situerad kunskap som tagits fram via ett vetenskapligt följande av en diskursanalytisk metod.

Jag definierar mig som en intersektionell queerfeminist och har det som min teoretiska utgångspunkt i uppsatsen. Vad jag menar med såväl intersektionalitet som queerfeminism, samt hur dessa teorier är relevanta för mina frågeställningar, kommer jag gå in på mer i teori-avsnittet.

I uppsatsen har jag tänkt använda mig av begreppet våldtäktsöverlevare istället för våldtäktsoffer, förutom när jag refererar till artiklar som använder det sistnämnda begreppet. När jag skriver ”våldtäktsoffer” tänker jag göra det med citationstecken. Anledningen till detta är att ordet våldtäktsöverlevare ger våldtagna agens och gör våldtäkten till en (ofta väldigt traumatisk) erfarenhet som en klarat sig ur. Jag positionerar mig egentligen inte emot begreppet offer i sig, det är ett begrepp som påvisar, precis som begreppet överlevare, att en oförrätt har begåtts. Problemet blir dock när offerbegreppet blir en statisk identitet som tvingas på alla som utsatts för en våldtäkt. I den allmänna debatten kring våldtäkt menar jag att det är viktigt att skilja på att vara offer i stunden då våldtäkten skedde och att vara ett offer

i resten av sitt liv, då offerbegreppet riskerar att leda till en stigmatisering och ett omyndigförklarande.

Min tydliga positionering som våldtäktsöverlevare är också viktig att lyfta fram. I min undersökning kommer jag bland annat att granska andra våldtäktsöverlevares berättelser om bearbetningen av sin våldtäkt. Min tanke är inte att granska eller kritisera deras personliga upplevelser, utan att göra en kritisk analys av hur Aftonbladet och Kvinnotryck har valt att framställa dem, samt vilka typer av berättelser som ges utrymme i dessa två medier.

Analysen är strukturell och inte individuell. Jag ser inte mina upplevelser av att ha överlevt en våldtäkt som mallen som andra våldtäktsöverlevare bör följa. Jag ser inte heller mitt sätt att berätta om min våldtäkt som ”det rätta sättet”. Däremot kan mina egna erfarenheter av att ha berättat om våldtäkt i olika medier ge mig intressanta ingångar och analysverktyg. Till exempel kommer jag att titta extra mycket på rubriksättningen (som tidningarna själva sätter) och jämföra dem med citaten/artikelinnehållet från de som berättar om sina erfarenheter.

Kanske hade min ingång inte varit lika kritisk om inte jag själv hade skrivit en artikel kring våldtäkt där mitt fokus låg på att det går att gå stärkt ur erfarenheten, medan rubriksättningen blev ”Det tog ett år att komma på fötter”.

2. Genomgång av tidigare forskning

Med utgångspunkt i min huvudfrågeställning och mina delfrågeställningar har jag valt att dela upp min översikt över den tidigare forskningen inom uppsatsämnesområdet i tre kategorier: Våldtäktsöverlevaren och beskrivningen av våldtäktsöverlevaren; våldtäktsförövaren och beskrivningen av våldtäktsförövaren; samt medieforskning med anknytning till uppsatsämnet. Självklart överlappar dessa kategorier varandra, men för tydlighetens skull blir det bäst med en uppdelning.

Flera böcker, avhandlingar och antologier har kommit ut beträffande våldtäktsöverlevare. Jag har valt att fokusera på forskning på nationell nivå då det är i den miljön min forskning rör sig. Antologin ”Det Motspänstiga Offret”³ har ett kritiskt perspektiv till stereotypa konstruktioner av brottsoffer och utgör en utmärkt utgångspunkt för min egen forskning. Här beskrivs teorier kring ”Det ideala offret/förövaren”. Det presenteras också alternativa feministiska vägar i debatten kring mäns våld mot kvinnor som ger kvinnorna som utsatts mer

³ ”Det Motspänstiga Offret”, red. Malin Åkerström & Ingrid Sahlin, Studentlitteratur (2001)

går Ulrika Andersson igenom konstruktionen av det ”passiva och kvinnliga offret” i rättssystemets hantering av våldtäktsfall. Antologin ”Sju perspektiv på våldtäkt”⁵ har kapitel som behandlar våldtäktsöverlevares situation ur såväl ett medicinskt som ett socialt perspektiv. På det mindre vetenskapliga fältet finns böckerna ”Jag kallade det aldrig för våldtäkt”⁶, utgiven av ROKS, som handlar om att möta våldtagna *kvinnor*, samt ”Flickan och Skulden”⁷ av Katarina Wennstam som gavs ut 2002 (i pocketversion 2004). Jag har med dessa två eftersom den förstnämnda är utgiven av ROKS, och innehåller en hel del intressant information om ROKS sätt att möta våldtagna, och den sistnämnda har varit en viktig del i formandet av samhällsbilden kring ”våldtäktsoffret” det senaste decenniet. Avslutningsvis har jag även använt mig av Hans Knutagårds masteruppsats ”Men du har ju blivit våldtagen – Om våldtagna mäns ordlöshet” (2009)⁸. Uppsatsen behandlar den heteronormativa bilden kring våldtäkt och beskriver bland annat vilka problem som män som blivit våldtagna av andra män haft i processen att inse/erkänna för sig själva och sin omgivning att de blivit våldtagna. Det har varit viktigt för mig att läsa uppsatsen som en del i en kritisk granskning av den heteronormativa bilden av våldtäkt som ett brott med enbart kvinnliga offer och enbart manliga förövare.

Det finns inte lika mycket forskning på ämnet våldtäktsförövare som på överlevarområdet. Dock finns det ett omfattande kapitel om det i antologin ”Sju perspektiv på våldtäkt”⁹, som går igenom representationen av förövare, behandlingsprogram för förövare, samt bristerna i forskningen kring förövare. Bland annat problematiseras det att forskningen idag av rent praktiska skäl mest fokuserar på dömda förövare, trots att de flesta våldtäktsförövare inte döms i domstol. Jag har också använt mig av den genusvetenskapliga kandidatuppsatsen

⁴ ”Hans (ord) eller Hennes – En könsteoretisk analys av straffrättsligt skydd mot sexuella övergrepp”, Ulrika Andersson, Bokbox Förlag (2004)

⁵ ”Antologi – Sju perspektiv på våldtäkt”, Nationellt Centrum för Kvinnofrid (2010)

⁶ ”Jag kallade det aldrig för våldtäkt – Att möta våldtagna kvinnor”, Josefin Grände, ROKS (2005)

⁷ ”Flickan och skulden”, Katarina Wennstam Bonnierpocket (2004)

⁸ ”Men du har ju blivit våldtagen – Om våldtagnas ordlöshet”, Hans Knutagård, Masteruppsats, Socialhögskolan/Lunds Universitet (2009)

⁹ ”Antologi – Sju perspektiv på våldtäkt”, Nationellt Centrum för Kvinnofrid (2010), s. 84-103

”Abnorm manlighet och manlig normalitet” (2006)¹⁰, som undersöker bilden av våldtäkt i svenska dagstidningar. Fokus i studien ligger kring två uppmärksammade våldtäktsfall, de så kallade hockeylandslagsvåldtäkterna 2005 samt våldtäkten på en ”35-årig mamma i Tumba” våren 2003. Boken ”Vanlig som vatten – manlighet och normalitet i mediernas berättelser om våldtäkt” (2007)¹¹ av universitetslektor Mona Livholts undersöker bilden av förövare i svensk media, med fokuseringen på det uppmärksammade Hagamannen-fallet. Livholts granskar konstruktionen av den ”vanliga mannen” i förhållande till att medierna ofta skrev att det var obegripligt att Hagamannen, som beskrevs som ”en vanlig man som levde svenssonlivet”, kunde utföra sina dåd. Dessa källor behandlar beskrivningen av våldtäktsförövare i medierna, vilket utgör en stor del av min undersökning. Även Katarina Wennstams ”En riktig våldtäktsman” (2004)¹² har använts för att få en populärvetenskaplig bild av granskningen kring hur medierna beskriver våldtäktsförövare.

På medieforskningsområdet finns det flera böcker som angränsar till våldtäktsområdet. Boken ”Rape on Trial” (1996)¹³ följer den amerikanska massmediala bevakningen av våldtäktsfall och beskriver mediernas roll i lagstiftande reformer och social förändring. På ett svenskt plan finns doktorsavhandlingen ”Könsmakt eller häxjakt – Antagonistiska föreställningar om mäns våld mot kvinnor” av Gabriella Nilsson (2009)¹⁴. Avhandlingen utgör en analys av den mediala debatten kring bl.a. våldtäkt 1975-1977 och mäns våld mot kvinnor 1988-2000. I detta ingår också en ingående beskrivning av ROKS och den övriga kvinnojour rörelsen.

Avslutningsvis angränsar även Malin Idelands ”Dagens gennyheter. Hur massmedier berättar om genetik och genteknik” (2002)¹⁵ och Jesper Strömbäcks ”Makt och medier. En

¹⁰ ”Abnorm manlighet och manlig normalitet – en undersökning om hur våldtäkt framställs i svenska dagstidningar”, Ylva Tornborg, Kandidatuppsats, Centrum för Genusvetenskap, Lunds Universitet (2006)

¹¹ ”Vanlig som vatten – manlighet och normalitet i mediernas berättelser om våldtäkt”, Mona Livholts, Gleerups Utbildning (2007)

¹² ”En riktig våldtäktsman – en bok om samhällets syn på våldtäkt”, Katarina Wennstam, Bonnierpocket (2004)

¹³ ”Rape on trial”, Lisa M. Cuklanz, University of Pennsylvania Press (1996)

¹⁴ ”Könsmakt eller häxjakt?”, Gabriella Nilsson, Institutionen för kulturvetenskaper, Lunds Universitet (2009)

¹⁵ ”Dagens gennyheter. Hur massmedier berättar om genetik och genteknik”, Malin Ideland, Lund: Nordic Academic Press (2002)

bok om samspelet mellan medborgarna, medierna och de politiska makthavarna” (2000)¹⁶, till ämnet. Ideland och Strömbäck skriver mycket kring vad kvällstidningarna gör för att sälja fler lösnummer, något som utgör ett viktigt analysverktyg och lins för mig i den här uppsatsen.

3. Teori

Det teoretiska ramverket för den här uppsatsen består av fyra centrala punkter:

Queerfeminism, det idealiska offret/den idealiska förövaren, subaltern teori och intersektionalitet. Här nedan redogör jag för vad min definition av dessa fyra nyckelbegrepp är, utifrån teoretiker inom området:

3.1 Queerfeminism

Jag utgår ifrån den konstruktivistiska synen på kön som Judith Butler presenterar i boken ”Genustrubbel”. För mig innebär queerfeminism att se såväl kön som genus som socialt konstruerade och att ha målet att avskaffa det köns- och genusbinära systemet. Detta har en tydlig feministisk relevans bland annat eftersom isärhållandet av könen är ett av grundfundamenten i könsmaktordningen. Samtidigt innebär queerfeminismen att utöver kritiken av isärhållandet av könen, även kritisera den hierarkiserande könsmaktordningen. Den queerfeministiska motståndsstrategin innebär alltså ett ständigt vägande mellan att erkänna de maktförhållanden som idag finns mellan könskategorierna och viljan att se och erkänna ett samhälle bortom dessa köns kategorier.

När det gäller just våldtäktsfrågan innebär detta för mig att jag inser att på grund av bland annat den heterosexuella matrisen sker de flesta våldtäkter idag mellan en manlig förövare och en kvinnlig överlevare. Att därifrån börja använda sig av ett deterministiskt språk där likhetstecken sätts mellan våldtagna och våldtagna kvinnor och våldtäktsförövare och våldtäktsmän innebär enligt min queerfeministiska syn på motstånd ett återproducerande av rådande maktstrukturer och heteronormativa system. Judith Butler formulerar det på följande sätt i Genustrubbel: *”Jag har försökt visa att de identitetskategorier som ofta anses vara grundläggande för feministisk politik, vilket vill säga att de bedöms som nödvändiga för feministisk mobilisering som en identitetspolitik, samtidigt tjänar till att i förväg begränsa och inskränka just de kulturella möjligheter som feminismen antas främja. De implicita*

¹⁶ ”Makt och medier. En bok om samspelet mellan medborgarna, medierna och de politiska makthavarna”, Jesper Strömbäck, Lund Studentlitteratur (2000)

Jag menar att detta är något som alla queerfeminister måste ta hänsyn till när de bedriver politik. Det går, enligt mig, aldrig att helt frånga ett kritiskt förhållningssätt till det könsbinära systemet även om en arbetar med traditionellt jämställdhetsarbete inom exempelvis skolan, bolagsstyrelser, sexualiserat våld med mera och när en väljer att dela upp i "män" och "kvinnor", måste detta föregås av en kritisk motivering av varför en valt den strategin.

Anledningen till att jag försöker dekonstruera synen på att en våldtäkt består av en manlig förövare och ett kvinnligt "offer" är inte för att vara könsblind/strukturblind och förneka att det är så här de flesta våldtäkterna idag ser ut, utan för att uppluckra den rådande fullständigt svartvita synen som gör att våldtäkter som inte sker enligt de heteronormativa mallarna blir svåra att begripa. Utifrån queerfeminismen och den kritiska viktimiseringsteorin är ett av mina syften att kritiskt granska såväl den mediala synen på våldtäkt som den radikalfeministiska. Jag använder inte en radikalfeministisk teoretisk lins eftersom jag menar att radikalfeminismen har en historia av att beskriva våldtäkt i deterministiska termer. Exempelvis skrev radikalfeministen Catharine MacKinnon följande i "Toward a Feminist Theory of State": "All women live all the time under the shadow of the threat of sexual abuse"¹⁸ och Susan Brison slår fast följande i "Surviving Sexual Violence: A Philosophical Perspective": "The fact that all women's lives are restricted by sexual violence is indisputable".¹⁹ När sexuella övergrepp beskrivs på ovanstående sätt återproduceras den rådande strukturen samtidigt som kvinnors agens och möjlighet till motstånd förnekas. Det essentialiseras och generaliseras att alla kvinnor är rädda för sexuellt våld och enligt MacKinnon bär alla kvinnor dessutom ständigt med sig den här rädslan.

3.2 Nils Christie och Det Idealiska Offret/Den Idealiska Förövaren

Boken "Det Motspänstiga Offret" är en antologi som presenterar flera kritiska bilder av en ensidig viktimisering av de som utsatts för brott. Nils Christie lyfter fram det idealiska offret och den idealiska förövaren som två dikotomier, motsatspar som inte kan existera utan

¹⁷ "Genustrubbel", Judith Butler, Daidalos (2007), s. 229

¹⁸ MacKinnon i Christine Helliwell "It's only a Penis: Rape, Feminism, and Difference" i "Signs: Journal of Women in Culture and Society" Vol. 25, No. 3, The University of Chicago (2000), s. 790

¹⁹ Brison i Helliwell, s. 791

varandra. Det idealiska offret är svagt, ägnar sig åt ett respektabelt projekt och är på en plats där hon inte kan klandras för att vara på. Den idealiska förövaren är stor, ond och okänd för offret. När brott begås och kriterierna för idealbilderna inte uppfylls blir det svårare för brottsoffret att tillerkännas status som offer och svårare för förövaren att bli skuldbelagd.²⁰ Problemet med detta, menar Christie, är att positionen som det idealiska offret förutsätter strukturell underordning och då kan en se det som ett problem om en feministisk rörelse argumenterar för kategorin ”kvinnor” som idealiska offer för ”mäns” handlingar. Dessutom påpekar Christie att ju mer uppmärksamhet vi ger människor som offer, desto räddare blir de. Christie menar att ett viktigt första steg är att en förtryckt grupp tillerkänns offerstatus, men att ett andra steg bör vara att inta ett kritiskt förhållningssätt till ensidiga offerbeskrivningar.²¹

När det gäller problemen med bilden av den idealiska förövaren skriver Christie följande: ”Genom att ge en förenklad bild av den idealiske gärningsmannen kan vi andra fortsätta som vanligt. Min moral förbättras inte av information om dåliga handlingar som utförs av monster... Det finns alltför få monster. De flesta gärningsmän är icke-idealiska. De är i de flesta av sina relationer och egenskaper som andra människor.”²²

Avslutningsvis blickar Christie framåt mot ett samhälle där vi avskaffat de fasta kategorierna ”gärningsman” och ”offer”, till förmån för att enbart prata krasst om klander och skuld utifrån handlingar.²³

3.3 Subaltern teori

Subalternbegreppet brukar oftast användas inom fältet för postkoloniala studier. Begreppet kan förenklat beskrivas som ett sätt att benämna grupper som inte ges möjlighet, eller trovärdighet att göra sina egna röster hörda, som inte ges någon agens. När de får utrymme för att uttala sig är det ofta när det bekräftar stereotyper eller homogena uppfattningar om gruppen i fråga. Detta kan exempelvis gälla den så kallade ”tredje världen-kvinnan”, men kan även sägas gälla våldtäktsöverlevare och sexarbetare i Sverige. I ”Can the Subaltern Speak”, påpekar Gayatri Spivak att förståelsen av subalternitetsfenomenet måste utgå från just

²⁰ Nils Christie ”Det idealiska offret” i ”Det motspänstiga offret” (Red. Malin Åkerström & Ingrid Sahlin), Studentlitteratur (2001), s. 48

²¹ Christie i ”Det motspänstiga offret”, s. 57-58

²² Christie i ”Det motspänstiga offret”, s. 59

²³ Chrisite i ”Det motspänstiga offret”, s. 59-60

Det är lite detta som är poängen med min undersökning av porträtteringen av våldtäktsöverlevares berättelser. Det handlar inte om att ifrågasätta någons personliga upplevelser, utan om att se vilka upplevelser som ges utrymme, hur våldtäktsöverlevare får komma till tals (anonymt, offentligt och så vidare), samt om diskursen kring detta är homogen. I "Feminism Utan Gränser" resonerar Chandra Mohanty kring att det krävs mer än bara en subalterns närvaro för att det ska bli subversivt. Hon motiverar detta genom att bland annat återge följande citat av Rosalind O'Hanlon i "Recovering the Subject: Subaltern Studies and Histories of Resistance in Colonial South Asia" (1988): "När vi talar om subalternas närvaro avser vi självfallet i första hand en närvaro som i någon mening är motståndskraftig, som undgår och vägrat att assimileras med det hegemoniska, och som därigenom ger oss skäl att förkasta den elitistiska historieskrivningens vidhållande att samhällsordningen inte innefattar något annat än just det hegemoniska."²⁵

Kopplat till O'Hanlon's citat är frågan om våldtäktsöverlevares berättelser tillåts bryta mot homogena mainstreamdiskursiva/hegemoniska berättelser om våldtäkt? Att lyfta den subaltern teorin ur det postkoloniala forskningsfältet och in i ett forskningsarbete kring en svensk kontextuell debatt innebär vissa förändringar. Till exempel skulle jag vilja kalla vita västerländska våldtäktsöverlevare för människor som har en subaltern erfarenhet, medan exempelvis "tredje världen-kvinnan" snarare besitter/tvingas till en subaltern position. Skillnaden ligger alltså i att (den vita västerländska) våldtäktsöverlevaren ges agens och möjlighet att tala för sin egen situation i de flesta delarna av sitt liv, men inte när det gäller just våldtäkten och de eventuella skadorna som den lett till, medan den som besitter en subaltern position fråntas agens i alla, eller åtminstone många, delar av sitt liv. När jag skriver detta är det inte min mening att själva sätta den subaltern i en viktimerad position. Den subaltern kan resa sig och kräva att få sin röst lyssnad på. Det som jag dock vill ge uttryck för är att de som besitter en maktposition gentemot den subaltern ofta placerar in denne i en ensidig offerkategori.

²⁴ "Can the Subaltern Speak", Gayatri Spivak, i *Marxism and the Interpretation of Culture* (red. Cary Nelson & Lawrence Grossberg), University of Illinois Press (1988), s. 284

²⁵ Rosalind O'Hanlon i Chandra Mohanty, "Feminism Utan Gränser", Tankekraft Förlag (2003) s. 98

3.4 Intersektionalitet

Begreppet intersektionalitet innebär för mig att se att olika former av förtryck/maktordningar hänger ihop och möts i intersektioner. Utifrån min huvudfrågeställning och mina delfrågeställningar kommer jag att fokusera på intersektionen mellan ett par maktordningar. Jag vill inte göra anspråk på att göra en heltäckande intersektionell analys, om det över huvud taget är möjligt, istället ligger min fokus på intersektionen mellan kategorierna ”kön”, sexualitet och ”ras”/etnicitet. I mina delfrågeställningar väcker jag frågan hur dessa tre kategorier påverkar beskrivningen av våldtäktsöverlevare och våldtäktsförövare.

Intersektionerna mellan kön och sexualitet besvaras tämligen bra utifrån den queerfeministiska teorin. Men det är i den intersektionella antirassistiska feminismen som en kan hitta en teoretisk grund för intersektionerna mellan kön, ”ras”/etnicitet och sexualitet. Då jag bland annat kommer att granska material från en feministisk organisation (ROKS) är det viktigt att lyfta fram den intersektionella kritiken som förts fram mot den traditionella feminismen: ”Feminism konstrueras utifrån en uppfattning om ”kvinnlighet” som homogen och konfliktfri samtidigt som den formulerar politiska strategier till synes bortom kvinnors ras, etniska tillhörigheter och/eller klasserfarenheter av förtryck”²⁶, skriver Paulina de los Reyes, Diana Mulinari och Irena Molina i inledningen till ”Maktens (O)lika Förklädnader”. De förklarar vidare att problemet även har djupare konsekvenser i form av att en vit normativ feminism viljat göra invandrade kvinnor till ”förtryckta” och ”ojämställda” jämfört med svenska kvinnor – och därmed även invandrade män till mer patriarkala än svenska män. Dessutom menar de att feminismen traditionellt viljat ställa könsmaktordningen framför alla andra maktordningar, likt delar av vänstern som viljat lägga huvudfokus på klasskampen.²⁷

Samtidigt poängterar de los Reyes i ett senare kapitel i ”Maktens (o)lika förklädnader”, att problemen kring intersektionalitet inte bara gäller för den traditionella feminismen: ”Om kvinno- och genushistorik har utgått från ett etniskt homogent kvinnokollektiv, har den historiska forskningen om invandrare i Sverige karakteriserats av en påfallande genusblindhet”.²⁸

²⁶ ”Maktens (O)lika Förklädnader” (red. Paulina de Los Reyes, Irena Molina och Diana Mulinari) Bokförlaget Atlas (2002), s. 12

²⁷ Ibid, s. 22

²⁸ Ibid, s. 35

Det är just på grund av frågorna som de los Reyes, Mulinari och Molina har lyft fram som jag valt att ta med synen på våldtäktsöverlevare och förövare utifrån ett "ras"/etnicitetsperspektiv. Dessutom har vi idag en situation där krafter som Sverigedemokraterna försöker lyfta fram våldtäkt som ett "invandrarproblem". Frågan är hur medierna och ROKS porträtterar våldtäkt beroende på "ras"/etnicitet? Väljer de att benämna den vita, "svenska" normen eller väljer de enbart att benämna de som avviker från normen? Presenteras "utländsk bakgrund" eller "invandraren" som en homogen kategori? Intersektionalitetsteorin behövs för att dekonstruera, istället för att återproducera, rådande föreställningar kring kön och sexualitet (invandraren antas alltid vara heterosexuell) kopplat till "ras"/etnicitet och är därför en viktig teoretisk utgångspunkt i min undersökning.

4. Metod

Den metoden som är mest lämplig för mitt uppsatsämne är diskursanalys. Min vetenskapsteoretiska utgångspunkt är att det inte finns någon direkt sanning, utan enbart olika konstruerade bilder av vad som anses utgöra "en sanning". Detta kan något förenklat beskrivas som grunden i diskursteorin. Som forskare blir alltså min uppgift att med hjälp av diskursanalysen studera hur villkoren för olika bilder av verkligheten ser ut. Vilka berättelser ges utrymme, hur ser den dominanta diskursen ut och vad finns det för eventuella hål och läckor?

I den här uppsatsen jämförs Aftonbladet med ROKS. En massmedial röst jämförs alltså med en feministisk organisation som vill göra motstånd mot patriarkala strukturer. Aftonbladet har större spridning än ROKS medlemstidning Kvinnotryck och ligger närmast en eventuell dominerande diskurs kring ämnet våldtäkt, men även ROKS får stor spridning för deras eventuella motstånd till den dominanta diskursen. Därmed kan ROKS producerande av kunskap beskrivas som en motdiskurs.

I diskursteori kan språk beskrivas som en aktivitet i sig, och inte som en spegling av verkligheten. Just därför har jag valt att ta med två olika beskrivningar av verkligheten, för att granska likheterna och skillnaderna mellan dem och därmed kunna utvinna en bild av vilka diskursiva berättelser om våldtäkt, våldtäktsöverlevare och våldtäktsförövare som är ifrågasatta respektive vedertagna. I boken "Diskursanalys i praktiken" refererar Mats Börjesson & Eva Palmblad till Michel Foucault: "*Foucault talade om diskursernas sanningseffekter. Med det menas att diskursiva formeringar hjälper oss att se vad som görs*

sant och därmed, i samma rörelser, sätter gränserna för vad som är tänkbart. Han talar om utestängningsprocedurer och auktorisering genom ritualer och socialiserade institutioner: Vem får tala och varpå vilar denna legitimitet?... Ett allmänt sätt att göra diskursanalys begriplig är just att säga att det finns gränser för det tänkbara. Var sitter bopålar och varför just där?”²⁹

Det som kommer analyseras i min undersökning är mestadels text, men även bilder. En av de viktigaste grunderna i diskursanalysen är att identifiera teman i ens material som är relevanta i förhållande till undersökningsämnets aktuella frågeställningar. I ”Diskursanalys i praktiken” refererar Malin Wreder till Ernesto Laclau och Chantal Mouffe som menar att i varje diskurs finns ett antal extra viktiga moment. Dessa moment kallas för nodalpunkter och ses som ett slags centrum kring vilka de andra tecknen ordnas. En diskurs beskrivs som ett fisknät, som dock sällan är helt. Ledande alternativ till betydelseerna som finns inom den dominant diskursen kallas för flytande signifikanter. Centralt i att identifiera diskurserna i mitt material blir alltså att identifiera nodalpunkter och flytande signifikanter genom att, med utgångspunkt i mina frågeställningar, identifiera och lista de tecken/begrepp som verkar viktiga, kategorisera dem i teman och sedan analysera deras kontextuella betydelser.³⁰ I en diskursanalys är det brukligt att först undersöka sitt material i detaljnivå för att sedan identifiera övergripande strukturer. En diskurs kommer till när flera trådar, genom liknande beskrivningar och begreppsanvändningar, kan bindas samman till det ovan beskrivna fisknätet.

Kvinnotryck och Aftonbladet har kommit till i olika kontextuella sammanhang och har olika villkor och syften för sin textproduktion. Detta är något som jag tar hänsyn till i mitt metodologiska tillvägagångssätt. Kvinnotryck är medlemstidningen för en icke-vinstdrivande förening med ett feministiskt opinionsbildande syfte. Aftonbladet, däremot, är Sveriges största kvällstidning, som har ett vinstsyfte och ingen uttalad politisk linje, förutom på de Socialdemokratiska ledarsidorna. Samtidigt befinner de både sig i ett medialt och journalistiskt fält. Här blir det alltså viktigt med uppdelningen i olika genrer, som påverkar de semiotiska aktiviteterna. Inom Aftonbladet och Kvinnotryck konstitueras dessa genrer av exempelvis notiser, nyhetsartiklar, krönikor, ledare etc. De olika genrererna inom Aftonbladet

²⁹ ”Diskursanalys i praktiken” red. Mats Börjesson & Eva Palmblad, Liber (2007), s. 12

³⁰ Malin Wreder i ”Diskursanalys i praktiken” (red. Mats Börjesson & Eva Palmblad), Liber (2007), s. 35-37

Notiser och nyhetsartiklar gör exempelvis anspråk på att vara ”objektiva”, medan krönikor och ledare är uttalat ”subjektiva”, Mikhail Baktin menar dock att all lingvistik är påverkat av ideologi och att all språkanvändning innehåller en ideologi, vilket när det kallas för ”objektivitet” har en koppling till identifierandet av en dominant diskurs. Även om det visserligen finns genrer som är viktiga att använda som kategorier vid en diskursanalys, är det också viktigt att ta hänsyn till att gränserna inte är fasta. Olika genrer överlappar varandra genom intertextualitet.³¹

I min analys av Aftonbladets artiklar har även Norman Faircloughs mer specifika kritiska diskursanalys³² varit mycket användbar. Massmedierna har ett tydligt vinstsyfte och därmed en klar koppling till rådande hegemoniska nyliberala maktstrukturer. Aftonbladet ägs av medieföretaget Schibsted och är bunden till medielogiken i en kapitalisk samhällskontext. Det blir alltså viktigt att ta hänsyn till vad för hinder som finns för att våldtäkt ska beskrivas på ett annat sätt med hänvisning till målet att sälja så många lösnummer som möjligt. Den kritiska diskursanalysen handlar just om att analysera text utifrån ett bredare samhällsperspektiv med fokus på att identifiera maktstrukturer kring texten som producerades, samt att pinpointa vilka hinder som dessa maktstrukturer, som exempelvis kapitalismen, sätter för en förändring av den rådande diskursen.

Då min frågeställning och teoretiska utgångspunkt bottnar bland annat i den kritiska viktigmiseringssteorin, är det viktigt att undersöka hur det är möjligt att prata om våldtäktsöverlevare och förövare. En stor del av detta är förstås att analysera hur de de facto beskrivs i Aftonbladet och Kvinnotryck, men en annan betydelsefull del av detta är att leta efter vilka ”absences and silences” som finns.³³ Vad är det som Aftonbladet respektive Kvinnotryck, eller båda två, inte tar upp och varför? Poängen med detta är att påvisa vad som anses vara omöjligt att tala om gällande våldtäkt och framför allt gällande överlevaren och förövaren. Min uppgift i slutdiskussionen i uppsatsen blir sedan att diskutera möjliga skäl till varför dessa beskrivningar uteblir.

³¹ Norman Fairclough i ”Discourse as Data” (red. Margaret Wetherell, Stephanie Taylor & Simeon J. Yates) Sage Publications (2001), s. 233

³² Fairclough i ”Discourse as Data”, s. 229-266

³³ Jean Carabine i ”Discourse as Data”, s. 285

5. Material

Analysmaterialet för uppsatsen består av artiklar som behandlar ämnet våldtäkt i Aftonbladet under mars 2007 och tre nummer av ROKS-medlemstidning Kvinnotryck under tidsperioden december 2005 till december 2007.

ROKS står för Riksorganisationen för Kvinno- och tjejjourer i Sverige och är den största medlemsorganisationen för kvinno- och tjejjourer i landet. ROKS arbetar med att ge stöd åt våldsutsatta kvinnor på omkring 100 jourer runt om i landet och har även ett opinionsbildande syfte.³⁴ Medlemstidningen Kvinnotryck utkommer kvartalsvis och kan sägas utgöra en del av ROKS opinionsbildande arbete. Det går att ifrågasätta om det som uttrycks i Kvinnotryck är ROKS officiella åsikter. Det är de förstås inte alltid, men då Kvinnotryck är ROKS medlemstidning ska de ändå kunna stå till svars för vad som står där. Jag ser det alltså inte som ROKS officiella hållning. Däremot ser jag medlemstidningen som ett formellt och officiellt forum (det formella och officiella innebär att vad som helst inte får uttryckas här, så som på exempelvis ett internetforum, som inte hade gett en bra spegling av ROKS åsikter i frågorna) för en mängd olika åsikter som förekommer inom organisationen, vilket faktiskt kan ge en bättre spegling av åsikterna som finns hos ROKS än den kortfattade officiella hållningen. Dessutom är jag inte ute efter att hitta någon sanning om ROKS åsikter kring våldtäkt, utan vill studera de språkliga diskursiva praktikerna som organisationen har i frågan. Då är det medlemstidningen som är lämpligast att undersöka.

De aktuella numren av tidningen som jag valt att analysera är Kvinnotryck #4 december 2005, som var ett temanummer som hette "Våldtäktsvåg eller våldtäktsbåg? Granskning av mediernas rapportering", Kvinnotryck #2 mars 2006, samt Kvinnotryck #4 december 2007. Den förstnämnda valdes på grund av att det var ett temanummer kring våldtäkt och de två sistnämnda valdes för att de innehöll både längre artiklar och notiser/nyhetsartiklar om våldtäkt.

För att kunna identifiera hur diskurserna kring våldtäkt ser ut i ROKS-medlemstidning är det viktigt att det finns mycket material, att materialet sträcker sig över flera olika genrekategorier och att materialet tidsmässigt ligger någorlunda nära varandra. Anledningen till det sistnämnda är att uppsatsens syfte är att sätta fingret på de nutida diskurserna och inte att

³⁴ <http://www.roks.se/roks---kunskap-trygghet-stod>

jämföra en tidsperiod med en annan. Mitt materialurval består av totalt 16 sidor och 8 artiklar, varav tre är längre reportage, två är krönikor/debattartiklar och tre är nyhetsartiklar/notiser.

Aftonbladet är Sveriges största kvällstidning med en vardagsupplaga på 310 900 och räckvidd på 1 112 000.³⁵ Efter att ha letat upp vilka nummer av Kvinnotryck som jag skulle använda mig av satte jag igång med arbetet att hitta analysmaterialet i Aftonbladet. Eftersom studien utgör en jämförande analys av de nutida diskurserna kring våldtäkt i Aftonbladet och Kvinnotryck, var det viktigt att materialet i Aftonbladet kom från samma tidsperiod som materialet i Kvinnotryck. En viktig avgränsning att göra här var att enbart studera artiklarna kring våldtäkt under en månads tid. Varje månad innehöll cirka 40-60 artiklar, vilket är tillräckligt mycket för att kunna se diskursiva tendenser och mönster. Hade jag använt mig av artiklar från två månaders exemplar av Aftonbladet hade urvalet blivit så pass stort (i kombination med urvalet från Kvinnotryck) att det hade överstigit omfånget för en C-uppsats.

En annan viktig avgränsning som jag har gjort är att försöka undvika tidsperioder som dominerats av specifika våldtäktsfall. Målsättningen med min uppsats är att hitta en allmän våldtäktsdiskurs. Stora våldtäktsfall som det kring Julian Assange eller Hagamannen dominerar medieutrymmet under perioder. De hade också varit intressanta att analysera, samtidigt har de ofta en egen diskurs för sig, som inte behöver sammanfalla med den allmänna våldtäktsdiskursen.

Månaden som jag till slut valde att använda mig av var mars 2007, då det var en månad som inte präglades av några dominerande våldtäktsfall. De våldtäktsfall som tog upp mest plats gavs 3-4 artiklars utrymme av de totalt 45 artiklarna som behandlade ämnet våldtäkt i Aftonbladet mars 2007.

Det är också viktigt att lyfta fram hur kvällstidningsformatet och det överstående målet att sälja så många lösnummer som möjligt kan påverka beskrivningen av våldtäkt i Aftonbladet. Detta brukar kallas för "medielogiken". Till det som fungerar väl inom ramarna för medielogiken finns det som kan tillspetsas, förenklas, polariseras, intensifieras, konkretiseras,

³⁵ <http://www.ts.se/Pdf/Upplagestatistik/TS-upplage-och-rackviddsutveckling-2010.pdf>

personifieras eller stereotypiseras.³⁶ Detta är något som i allra högsta grad gäller för våldtäktsfrågan. Våldtäkt är ett ämne som det går att använda för att sälja fler tidningar.³⁷

Vidare lyfter Malin Ideland fram att medan morgontidningarna ibland kan kosta på sig längre artiklar, har kvällspressens reportrar ett krav på sig att skriva kort och så lockande och underhållande som möjligt för att fånga läsaren.³⁸

Detta påverkar också hur beskrivningen av våldtäkt ser ut. Exempelvis skriver Mona Livholts om hur "våldtäktsmannen" konstrueras i medierna som någon som är avvikande. När Hagamannen greps skrevs det dock om hur skrämmande det var att han var "så vanlig". Vanligheten beskrevs utifrån att han var "svensk", levde i en heterosexuell tvåsamhetsrelation, samt inte vara psykiskt sjuk.³⁹

6. Analys

I genomgången av mitt analysmaterial har jag kunnat fastställa ett antal teman utifrån mina teoretiska och metodologiska utgångspunkter och frågeställningar. Min analysdel kommer att delas upp utefter dessa teman, eftersom det bidrar till en ökad tydlighet. Jag är väl medveten om att de olika temana är intimt kopplade till varandra då de ofta rör sig inom samma artiklar, samt inom samma fält. Genom att hitta vissa återkommande begrepp gick det att fastställa en del dominanta diskurser, men det gick även att finna en del avvikande beskrivningar av våldtäktsfenomenet. Dessa inkluderas i analysen, tillsammans med en avslutande diskussion kring bland annat vilka absences/silences som jag hittat (eller rättare sagt inte hittat) i materialet. Avslutningsvis analyserar jag varför dessa beskrivningar av våldtäkt inte återfinns i materialet. Materialet från ROKS och materialet från Aftonbladet analyseras för sig, men de jämförs också med varandra för att utvinna vilka skillnader och likheter som finns.

I analysdelen utgår jag från följande teman: *Typen av våldtäkt; Bilden av våldtäktsöverlevaren och vem ges makten att beskriva överlevarens situation?; Vem är*

³⁶ Jesper Strömbäck "Makt och medier. En bok om samspelet mellan medborgarna, medierna och de politiska makthavarna", Lund Studentlitteratur (2000), s. 157

³⁷ Mona Eliasson i Gabriella Nilsson "Könsmakt eller häxjakt?", Institutionen för kulturvetenskaper, Lunds Universitet (2009), s. 48

³⁸ Malin Ideland, "Dagens gennyheter. Hur massmedier berättar om genetik och genteknik", Lund: Nordic Academic Press (2002), s. 60

³⁹ Mona Livholts, "Vanlig som vatten – manlighet och normalitet i mediernas berättelser om våldtäkt", Gleerups Utbildning (2007), s. 80-81, s. 97-98

6.1 Typen av våldtäkt

I Aftonbladet är det bara olika former av ”extrema våldtäkter” som lyfts fram. Samtliga artiklar som jag undersökt rör överfallsvåldtäkter, våldtäkter som skett i det offentliga rummet, gruppvåldtäkter, serievåldtäktsförövare, pedofili eller våldtäkter där en kändis antingen är överlevaren eller förövaren. Under undersökningsperioden existerar över huvud taget inte den ”vanliga våldtäkten” som sker inomhus mellan två vuxna personer, som inte är kändisar. Det närmsta vi kommer den ”vanliga våldtäkten” är en man som våldtog sin fru inomhus. Anledningen till att det här våldtäktsfallet passar in i medielogiken är dock att det var ett övergrepp som skedde 200 gånger under äktenskapet.⁴⁰

Det intressanta är att en del av artiklarna berör recensioner och/eller beskrivningar av filmer som innehållit våldtäktsscener. Det gäller Beck-filmen ”Den svaga länken” där någon blivit våldtagen och mördad på en tunnelbanestation⁴¹, samt ”Säg att du älskar mig”, där våldtäktsfallet beskrivs som en gruppvåldtäkt i en Stockholmsförort.⁴²

I de lite längre artiklarna om våldtäkt skriver Aftonbladet ingenting kring strukturer som eventuellt skulle kunna ligga bakom övergreppen. Istället gottar de sig ofta i detaljer kring hur själva våldtäkten gick till.

Allt detta stämmer väldigt väl överens med det som angivits i tidigare forskning kring hur våldtäkt beskrivs i mainstreammedierna. I ”Vanlig som vatten” refererar Mona Livholts till etnologen David Sandbergs studie ”En riktig våldtäkt”. Under två år undersökte han nyhetsartiklar i Dagens Nyheter och fann att den vanligaste rapporteringen inriktade sig främst på de former av våldtäkt som var väldigt ovanliga – framförallt överfallsvåldtäkter.⁴³ Katarina Wennstam kritiserar att mediebeskrivningen av våldtäkt nästan alltid består av det som får den att betraktas som ovanlig och speciell: ”Kan den typiska svenska våldtäkten bäst

⁴⁰ ”Våldtog frun 200 gånger medan hon sov”, Aftonbladet, 2007-03-31, s. 7

⁴¹ ”Dags för sista Beck, eller?”, Aftonbladet, 2007-03-23, s. 34

⁴² ”Bara oväsen räcker inte”, Aftonbladet, 2007-03-09, s. 53

⁴³ Sandberg i Mona Livholts, ”Vanlig som vatten – manlighet och normalitet i mediernas berättelser om våldtäkt”, Gleerups Utbildning (2007), s. 82-83

Alexander Alvina Chamberland
GNVK01, Kandidatuppsats,
Centrum för Genusvetenskap, Lunds Universitet
beskrivas med några få nyckelord som ”tolvåriga flickor”, ”grov”, ”svarttaxi”, ”pratade
utländska” och ”slog mitt huvud i en sten”.⁴⁴

Handledare: Malena Gustavson

Utifrån forskningen som jag tidigare tagit upp kring medielogiken går det att finna orsaker till varför mediebeskrivningen av våldtäkt ser ut som den gör. Aftonbladet styrs av ett vinstintresse och vill sälja så många lösnummer som möjligt. Deras främsta intresse är inte att samhällsbildande beskriva hur ”den vanliga våldtäkten” ser ut eller att beskriva vilka strukturer som ligger bakom det stora antalet våldtäkter. Vinstintresset gör att de gärna lyfter fram ”extrema våldtäkter” med rubriker som får folk att haja till snabbt, bli chockade och få ett intresse av att köpa tidningen. Att detta sedan får samhällspolitiska konsekvenser tillhör inte Aftonbladets främsta intressefält. Då jag är motståndare till kapitalismen är jag också ytterst kritisk till medielogiken och hur dess snedvridna och sensationaliserande beskrivning av verkligheten påverkar vår verklighetsbild.

Aftonbladet, eller mainstreammedierna i allmänhet, är dock inte den enda instansen som producerar diskursiva ”verkligheter” kring våldtäkt. Det finns en rad andra forum där våldtäktsfrågan tas upp och bland dessa finns ROKS och deras tidsskrift Kvinnotryck. ROKS är starkt kritiska till mediebilderna av våldtäkt och ägnar en fyrasidig artikel åt att granska massmediernas våldtäktsporträttering. Framförallt kritiserar de att medierna, enligt dem, under 2005 konstruerade fram att en våg av överfallsvåldtäkter sköljt över Sverige. De vill istället se att fokus ska läggas på att de flesta av våldtäkterna sker i hemmet. De poängterar också att de flesta av våldtäkterna inte innehåller större omfattningar av fysiskt våld.⁴⁵ När Kvinnotryck själva beskriver våldtäkter så rör det våldtäkter där överlevaren är ytligt bekant med förövaren. Våldtäkter beskrivs inte främst utifrån våld och överfall, utan utifrån en kvinna som sover, har blivit drogad eller sagt ifrån, men inte blivit lyssnad på av förövaren. Det poängteras flera gånger att de flesta våldtäkter inte sker utomhus eller består av våldsamma överfall.

⁴⁴ ”En riktig våldtäktsman – en bok om samhällets syn på våldtäkt”, Katarina Wennstam, Bonnierpocket (2004), s. 241

⁴⁵ ”Våldtäktsvåg – en tillspetsad rubrik”, Kvinnotryck # 4, december 2005, s. 8-11

6.2 Bilden av våldtäktsöverlevaren och vem ges makten att beskriva överlevarens situation?

När jag utfört min diskursanalys gällande bilden av våldtäktsöverlevaren har jag utgått från begrepps användning och ett par nodalpunkter. När det gäller begrepp så har jag fokuserat på om de valt att tala om de som utsatts för våldtäkt med begreppet överlevare, begreppet offer eller om de har helt och hållet låtit bli att beskriva den utsatta. Gällande nodalpunkter har jag funnit ett par centrala sammanhang kring beskrivningen av våldtäktsöverlevare. För det första handlar det om att våldtäktsöverlevaren sällan beskrivs över huvud taget, för det andra handlar det om beskrivningen kring förstörda liv. Frågan som jag försöker svara på är huruvida denna beskrivning ifrågasätts eller bekräftas, samt vem det är som står för beskrivningen: Är det våldtäktsöverlevarna själva eller är det någon annan aktör som intervjuas och/eller är det artikelskribenten? En sista nodalpunkt som jag funnit kretsar kring beskrivningen av våldtäktsöverlevarens aktörskap och beteende.

Aftonbladet använder sig över huvud taget inte av begreppet ”överlevare”, utan istället uteslutande av begreppet ”offret” eller begreppet ”den utsatte”. I nästan alla artiklar får inte våldtäktsöverlevare själva komma till tals, utan istället är det representanter från rättsväsendet eller polisen som får prata om vad som hände och ibland även beskriva hur den våldtagna mår. Mer om detta kommer jag skriva i avsnittet om rättsväsendet.

I tre artiklar får våldtäktsöverlevare komma till tals. I samtliga fall rör det sig om lite längre nyhetsartiklar och inte notiser. I två av dessa är den våldtagna anonym och i den tredje är det Agneta Sjödin som talar ut om en våldtäkt som hon utsattes för 20 år tidigare. När jag beskriver deras berättelser är det inte meningen att jag ska kritisera hur de känt kring övergreppet. Istället är det vad och vilka medierna lyfter fram som jag granskar. I båda artiklarna där den våldtagna är anonym har journalisten valt att ta med ett citat om att livet har förstörts. I den ena artikeln står det ”En sak var att han förstört mitt liv. Men han skulle jävlar inte få förstöra barnens liv också. Därför anmälde jag honom”⁴⁶, och i den andra stod det ”Han förstörde mitt liv och fick tre månader på behandlingshem. Under den tiden hade han dessutom permissioner”⁴⁷. Att de här kvinnorna känner så här är inget som jag ifrågasätter, däremot är frågan varför journalisten i fråga väljer att lyfta fram just det här citatet? Agneta Sjödin bryter mot diskursen om att sexuella övergrepp förstör ens liv. Samtidigt ligger

⁴⁶ ”Våldtog frun 200 gånger medan hon sov”, Aftonbladet, 2007-03-31, s. 7

⁴⁷ ”Våldtagen i bassängen”, Aftonbladet, 2007-03-01, s. 6-7

övergreppen som Sjödin beskriver 20 år bakåt i tiden. Reportern väljer dock att beskriva övergreppet i ordalagen ”de plågsamma minnena”, medan Sjödin själv säger att hon inte tänker så mycket på övergreppet längre.⁴⁸

I Kvinnotryck låter de en våldtäktsöverlevare komma till tals. Hon träder fram med sitt förnamn, huruvida namnet är figurerat eller inte framkommer inte, men hon är inte med på bild, så berättelsen kan sägas vara så gott som anonym. I artikeln används begreppet överlevare och Sofia, som våldtäktsöverlevaren heter, berättar att det går att må bra igen, även om hon också berättar att hon mådde dåligt under en lång tidsperiod och behövde mycket terapi för att nå dit hon var vid tidpunkten för artikeln (mars 2006).⁴⁹

ROKS har börjat använda sig av begreppet överlevare, men använder det inte konsekvent i Kvinnotryck. I flera artiklar används istället det traditionella begreppet ”offer”. De låter också våldtäktsöverlevare komma till tals och berätta om hur de bearbetat sin våldtäkt. Dessutom framgår det att de vill ifrågasätta bilden av att våldtäkt innebär att livet är förstört för all framtid. Dock framgår det att de fortfarande menar att en våldtäkt innebär ett stort psykiskt lidande. Förutom artikeln som jag redan lyft fram så finns det även en notis som de inleder med att deterministiskt skriva: ”En våldtäkt orsakar ett svårt trauma och en stor risk att utveckla kroniskt stressyndrom, PTSD”.⁵⁰ I flera artiklar insinueras det också att en behöver söka hjälp för att ha möjligheten att komma vidare.

ROKS ger alltså inte en bild av att hela livet förstörs för all framtid, men däremot talar de om att våldtäkt orsakar stora psykiska skador som tar lång tid att läka. Ingenstans för de fram några tankar på att bearbetningen av våldtäkt kan se olika ut för olika människor, där det hos en del leder till ett omfattande lidande och hos en del inte behöver kännas jättejobbigt. Inte heller lyfter de fram att behovet av stöd kan se olika ut för olika människor, medan en del kanske känner att det räcker för dem att vända sig till vänner kanske andra även känner ett behov av terapi och/eller stöd från kvinnojourerna. Precis som det finns kopplingar mellan Aftonbladets våldtäktsbeskrivningar och Aftonbladets beskrivningar av filmer som innehåller våldtäkt, finns det en koppling mellan Kvinnotrycks beskrivning av våldtäktsöverlevares

⁴⁸ ”Sjödin skriver om övergrepp”, Aftonbladet 2007-03-05, s. 8

⁴⁹ ”Att överleva en våldtäkt”, Kvinnotryck #2 mars 2006, s. 16-17

⁵⁰ ”Våldtagna riskerar utveckla livslångt stressyndrom”, Kvinnotryck #4, december 2007, s. 4

av att en behöver söka hjälp för att komma vidare är som bortblåst i filmgenren som

Kvinnotryck recenserar. Istället är det fenomenet ”rape revenge”, alltså att den som utsatts för

ett sexuellt övergrepp hämnas på sin förövare, som står i centrum. Artikeln beskriver

situationen med bl.a. följande citat: ”Våldtagen, misshandlad, kränkt och sviken, att resa sig

ur helvetet genom att hämnas verkar vara den enda vägen värdig en modern filmhjältinna”,

samt ”Det enda som kan läka hennes själ är att göra upp med märkningen som syndabock,

som hon fick för det brott som mannen hon ung och naiv litade på, begick”.⁵¹

Beskrivningarna av våldtäktsöverlevares situation som ”helvetet” och ”trasig själ” går alltså

igen, vilket både berättar något om filmernas och Kvinnotrycks/ROKS syn på våldtäkt.

På omslaget till Kvinnotryck # 4 december 2005 tycker jag dock att de faktiskt deltar i ”livet

förstörs”-beskrivningen av sviterna efter en våldtäkt. Omslagsrubriken är ”Våldtäktsvåg eller

våldtäktsbåg? – en granskning av medias rapportering” och bilden på omslaget föreställer en

målrad bild på en livmoder och äggstockar som täcks av en dödskafe, upp-och-nedvända

hjärtan och en repsnara som knutits åt. Då artiklarna inuti tidningen inte innehåller en kritik

av att medierna skriver om våldtagna som människor som fått sina liv förstörda kan en inte

riktigt tolka framsidan som en drift med mediernas beskrivning. Signalerna som den här

bilden skickar ut går att koppla till synen på att våldtäkt leder till ett förstört liv eller

åtminstone till en sexuell död.

I artikeln ”Bättre samverkan ska ge bättre stöd åt våldtagna” i Kvinnotryck⁵² tas det upp att

polisen håller på att utbildas för att bli bättre på att ta emot våldtäktsöverlevare. Bland annat

listas det vilka som polisen anlitar som föreläsare/seminariehållare på sina kursdagar. Listan

består av flera olika ”experter” och myndigheter. Ingenstans återfinns våldtäktsöverlevare.

Detta är inget som ROKS artikelförfattare ifrågasätter. Att våldtäktsöverlevare själva inte ges

utrymme att berätta om sina egna upplevelser och erfarenheter gällande polisens bemötande

tyder på subalternitet. I artikelns beskrivning av utbildningsdagarna finns det inget som pekar

på att våldtagna getts makten/utrymme att föra sin egen talan eller setts som aktörer i

skapandet av ett rättsväsende som tar emot våldtagna bättre.

⁵¹ ”Sockersöt och skoningslös”, Kvinnotryck #4, december 2005, s. 6

⁵² ”Bättre samverkan ska ge bättre stöd åt våldtagna”, Kvinnotryck #4, december 2007, s. 15-16

I Aftonbladet återfinns också en artikel där de vedertagna stereotyperna för hur en som våldtagits bör bete sig presenteras som bevis för att en våldtäkt inte har skett, utan att ifrågasättas. Artikeln handlar om att Billy Butt kan komma att frias för våldtäkt 14 år efter han dömdes. Anledningen beskrivs vara att ny ”bevisning” uppkommit, bland annat ett vittnesmål från en frilansfotograf. Till Aftonbladet säger fotografen följande om en intervjusituation där en av kvinnorna som sedan anmälde Butt för våldtäkt var med: ”Det här var några dagar efter den kväll hon sedan sa att hon våldtagits och hon verkade inte det minsta rädd för honom”⁵³. Att våldtäktsöverlevaren inte betedde sig som stereotypen för en som utsatts för våldtäkt, någon som är rädd och ligger hemma och gråter, presenteras här som ett bevis för att hon ljuger. Uttalandet ifrågasätts inte i Aftonbladet-artikeln. Inte heller ställs någon fråga om att den som utsatts för våldtäkten kanske inte själv formulerat att hon varit med om ett övergrepp redan ett par dagar efter övergreppet i fråga, något som är en vanlig försvarsmekanism för våldtäktsöverlevare.

Sammanfattningsvis kan jag se att bilden av våldtäktsöverlevare inte är särskilt mångfacetterat under tidsperioderna som jag undersökte i såväl Aftonbladet som Kvinnotryck. Både de här två tidningarna förhåller sig till bilden av ett förstört liv och den skärrade kvinnan. Skillnaden ligger i att Kvinnotryck vill lyfta fram att det kan bli bättre och att det går att komma vidare. Däremot existerar över huvud taget inte en berättelse om att våldtäkt inte skulle innebära ”ett helvete” över huvud taget för den som utsatts. När våldtagna beskrivs eller själva får komma till tals ges de väldigt lite agens och berättelserna som lyfts fram är anonymiserade. Huvudförklaringen kan ligga i stigma som finns kring att ha blivit våldtagen, men stigma återproduceras av att det nästan enbart är anonymiserade berättelser som syns. Om det finns människor som vill träda fram öppet, icke-anonymt, med en berättelse som bryter mot rådande diskurser kring hur våldtagna ska må så ges de inte utrymme hos varken Aftonbladet eller Kvinnotryck under den undersökta tidsperioden. Undantaget gäller delvis Agneta Sjödin, även om journalisten som skrivit artikeln lagt in formuleringar kring att det rörde sig om plågsamma minnen som förträngs i flera år. Sjödin får dock öppet berätta att våldtäkten inte tynger henne särskilt mycket längre, samt är inget hon tänker på särskilt ofta nu för tiden.

⁵³ ”Butt kan frias – efter 14 år”, Aftonbladet 2007-03-03, s. 14

Jag hittar två förklaringar till varför hon tillåts bryta mot de rådande diskursiva berättelserna kring våldtäkt. Den ena är att övergreppet ligger 20 år bakåt i tiden och den andra gäller hennes position som kändis. Den maktpositionen ger henne ett större utrymme att få agensen att berätta öppet och icke-anonymiserat om en våldtäkt. Detta behöver dock inte förändra kategoriseringen av icke-kända våldtäktsöverlevare som subalterner, även om det förstås kan inspirera fler våldtäktsöverlevare att våga berätta om övergreppet som de utsatts för.

6.3 Vem är förövaren?

I Aftonbladet läggs inte fokus på förövaren. Förövaren framställs lite som en vålnad, en icke-person. Den uttalar sig inte och blir oftast enbart beskriven i väldigt generella ordalag, som exempelvis ”den 31-åriga mannen”. I de lite längre nyhetsartiklarna beskrivs som mest hur förövaren gick tillväga under själva våldtäkten, bakomliggande strukturer eller mer information om vem förövaren är utöver våldtäktshandlingen tas inte upp. Samma sak gäller för de två artiklarna om enskilda förövare utanför Sverige, även om detaljerna där lyfts fram som än mer groteska.

Det finns ett fåtal undantag till den generella föröverbilden. Precis som jag tog upp i överlevaravsnittet ser beskrivningen annorlunda ut när det är en kändis, en annan offentlig person eller någon som blivit känd genom sina övergrepp som är involverad. När det gäller kändisar så fanns det ett fall under mars 2007 som berör en tv-kock som anmälts för våldtäkt och sexuellt ofredande på elva flickor. I dessa artiklar⁵⁴ går det igenom precis vad tv-kocken gjorde före och under övergreppen. Det tas dessutom upp hur han ställer sig till anklagelserna, även om det inte sker genom direkta citat. Här är inte förövaren en vålnad, utan ett handlande subjekt, även utanför själva övergreppssituationen. Beskrivningarna av de som blivit kända genom sina övergrepp liknar den i artiklarna om tv-kocken, med undantaget att allt är än mer kopplat till själva brottet.

⁵⁴ ”TV-kock misstänks för tre nya våldtäkter, ”Lockade flickor med modelljobb”, Aftonbladet, 2007-03-01, s. 9, s. 24, ”Tv-kocken åtalas för en lång rad sexbrott”, Aftonbladet 2007-03-29, s. 2

När det gäller artiklarna som rör Billy Butt⁵⁵, som redan dömts för våldtäkt för 14 år sedan, så får han själv komma till tals och våldtäkterna lyfts inte fram som det enda han gjort i sitt liv. I den ena artikeln ställs dessutom frågan om våldtäktsanklagelserna var falska.

Till skillnad från Aftonbladet lyfter Kvinnotryck flera gånger könsmaktsstrukturer som den bakomliggande orsaken till att män våldtar. I artiklarna jag undersökt uttrycks ett par gånger att mer fokus ska läggas på förövarens beteende och mindre på överlevarens beteende. I det här fokuset ingår att se på de bakomliggande könsmaktsstrukturer. I artikeln "Fokusera på förövaren"⁵⁶ skriver frilansjournalisten Lisa Åberg att hon vill att än mer fokus inom ROKS ska läggas på just hur vi ska gå till väga för att ändra mäns beteende. I artikeln "Att överleva en våldtäkt" skriver de om en förövare som var "en till synes helt vanlig kille."⁵⁷ Förutom att det kan upplevas som problematiskt att ROKS återproducerar rådande strukturer genom att närmast deterministiskt sätta likhetstecken mellan män och förövare, samt kvinnor och offer i artiklarna, så kan en också problematisera användningen av begreppet "en helt vanlig kille". Syftet är god, då de vill visa att de som våldtar oftast inte är monster eller gubbar som gömmer sig i buskarna, utan människor som vi upplever som helt vanliga. Problemet är att när de inte problematiserar användningen av begreppet "vanlig kille" så återproducerar de omedvetet en mängd olika normer. I "Vanlig som vatten" skriver Mona Livholts om hur Hagamannen beskrevs som vanlig: "Hur skapas vanlighet och normalitet? När betraktas en våldtäktsman som avvikande? När vi ställer frågan – hur kunde det hända, han var ju en vanlig man? – så är det en bild skapad av rapporteringen vi relaterar till, en berättelse som bygger på en bild av vad som gör någon vanlig och normal. Men det finns andra möjliga frågor att ställa: Hur kommer det sig att familj, heterosexualitet och svenskhet blir detsamma som vanlighet och normalitet?"⁵⁸

Nu är ju en av ROKS poänger just att lyfta fram att de flesta våldtäkter inte är överfallsvåldtäkter med serievåldtäktsmän, som fallet med Hagamannen, men min problematisering av begreppet "en till synes helt vanlig kille" gäller oavsett vilken form av våldtäkt det är som beskrivs. Jag undrar dessutom vad de menar med "till synes"? Att

⁵⁵ "Butt kan frias – efter 14 år", Aftonbladet, 2007-03-03, s. 14 "Butt om Stina: Hon är en bluff", Aftonbladet, 2007-03-17, s. 39

⁵⁶ "Fokusera på förövaren", Kvinnotryck #4 december 2005, s. 5

⁵⁷ "Att överleva en våldtäkt", Kvinnotryck #2 mars 2006, s. 16

⁵⁸ Livholts (2007), s. 21

”vanliga killar” inte våldtar och därför är en som våldtar bara ”till synes” vanlig? Och om killen inte hade varit exempelvis vit hade han då fortfarande beskrivits som en vanlig kille?

6.4 Den heteronormativa våldtäktsbeskrivningen

ROKS är en separatistisk kvinnojoursorganisation som arbetar explicit med kvinnor. Vad de menar med begreppet ”kvinna” och hur de ställer sig till att ta emot transkvinnor, framgår inte i det undersökta materialet eller vid en enkel sökning på begreppen ”trans” och ”transkvinna/transkvinnor” på ROKS-hemsida. Klart är i alla fall att i det undersökta materialet nämns varken begreppet trans eller begreppet cis. Inte heller förekommer någon diskussion kring genderqueers, utan alla är antingen killar/män eller tjejer/kvinnor. Detta tyder starkt på en tämligen kompakt cisnormativitet hos organisationen, åtminstone i det undersökta materialet.

Våldtäkt beskrivs av Kvinnotryck som något med en manlig förövare och ett kvinnligt offer. Våldtäkter mellan samkönade eller med en kvinnlig förövare och ett manligt offer existerar över huvud taget inte i det undersökta materialet. Det skrivs uttalat att det är männen som slår och våldtar. I artiklar som handlar om våldtäkt används ibland begreppet ”kvinnor” som synonym för våldtäktsöverlevare. I artikeln ”Sexualbrott ofta komplext” står det följande: ”Många kvinnor skuldbelägger sig själva om de varit påverkade av alkohol eller om man burit kort kjol”.⁵⁹ Istället hade de kunnat skriva: ”Många våldtagna skuldbelägger sig själva...” eller åtminstone ”Många våldtagna kvinnor skuldbelägger sig själva...”, så att det inte satts ett språkligt likhetstecken mellan att vara kvinna och att vara utsatt för våldtäkt.

Utifrån min syn på queerfeminism är det inte ett problem att ROKS väljer att belysa könsmaktsstrukturer, däremot är det ett problem att de beskrivs på ett svartvit sätt som normaliserar det kvinnliga offerskapet och den våldsamma manligheten. Strukturer finns, men är inte svartvita och jag skulle vilja se att ROKS lyfte fram inkonsekvenserna i strukturen. Även om jag tycker att det är viktigt att ROKS beskriver den övergripande strukturen, så tycker jag att det är viktigt att de även problematiserar tvåkönsmodellen och heterosexuella normer, åtminstone i en bisats. Detta förekommer inte i materialet som jag undersökt.

⁵⁹ ”Sexualbrott ofta komplext”, Kvinnotryck #4 december 2005, s. 4

Hos Aftonbladet rör sig nästan samtliga artiklar som berör våldtäkt i en beskrivning av våldtäkt med en cis-manlig förövare och ett cis-kvinnligt offer. Precis som ROKS använder sig inte Aftonbladet av varken cis- eller transbegreppet, utan utgår ifrån cis-normen. Det finns dock tre artiklar som berör det som inte är heterosexuellt. Två av dessa artiklar⁶⁰ handlar om ett fall av pedofili i Tyskland där en man hade våldtagit och mördat en pojke. I artiklarna dras dock lyckligtvis inga paralleller mellan pedofili och homosexualitet. Den tredje artikeln handlar om Israels ambassadör i El Salvador som blivit påkommen med att gilla BDSM.⁶¹ Anledningen som den här artikeln kom fram vid en sökning på ordet ”våldtäkt” är att Aftonbladet även tar upp ”flera andra sexskandaler med personer i toppositioner i landet”, där de bland annat tar upp att presidenten är misstänkt för våldtäkt. Att BDSM över huvud taget ses som en skandal och var skälet till att ambassadören fick sparken ifrågasätts inte av Aftonbladet, förutom att de tydliggör att det inte är ett lagbrott. Istället sätter de det i samma kontext med ”andra sexskandaler”, som berör sexuellt ofredande och våldtäkt. Frågan är också varför de tyckte att det var relevant att lyfta fram att ambassadören är ”öppet homosexuell”. Det är tämligen otänkbart att de hade lagt in samma mening om ambassadören i fråga varit heterosexuell.

6.4 Rättssystemet

I Aftonbladet uttalar sig aldrig förövaren, om inte denne är en kändis. Överlevaren uttalar sig nästan aldrig, utan i de flesta av nyhetsartiklarna är det istället polisen och åklagarna som uttalar sig. Nästan alla våldtäkter som tas upp i Aftonbladet är anmälda våldtäkter, som alltså rör sig inom rättssystemets ramar. I de här artiklarna, och framförallt notiserna, sätts fokus på hur polisen arbetar för att få fast förövaren. Hur våldtäktsöverlevaren mår berörs knappt, men ibland får åklagaren uttala sig om hur själva våldtäkten gick till. När våldtäktsöverlevarens situation beskrivs är det i ordalag som följande: ”Kvinnan är skadad och självklart skärrad”, säger Kjell Ahlin, stationsbefäl vid Norrmalmspolisen.⁶² Vad som hänt förövaren beskrivs oftast enbart i form av huruvida han gripits, samt vilken dom som har förkunnats i fallet. Förövaren intervjuas inte och i det undersökta materialet ställs aldrig frågan varför han har våldtagit, varken kopplat till strukturer eller individuella faktorer.

⁶⁰ ”Här för pedofilen bort 9-åriga Mitja”, Aftonbladet, 2007-03-01, s. 25, ”Tyska pedofilen fångad i Leipzig”, Aftonbladet, 2007-03-02, s. 11

⁶¹ ”Kallas hem efter sexlek”, Aftonbladet, 2007-03-13, s. 22

⁶² ”Två män anhölls för våldtäkt”, Aftonbladet, 2007-03-26, s. 4

I flera artiklar lyfter Kvinnotryck fram problematiken med polisens bemötande av våldtäktsöverlevare. I flera andra artiklar, och ibland samma artiklar, uppmuntrar de ändå starkt till ett anmälning av brottet. En relevant fråga att ställa sig här är alltså hur ROKS prioriterar? Våldtäktsöverlevarens välmående kan äventyras av ett dåligt bemötande av polisen och det kanske inte heller alltid är det som den våldtagna känner att de måste göra för att få upprättelse. Samtidigt är det viktigt att anmäla både för att över huvud taget kunna ha en möjlighet att sätta dit förövaren och för att våldtäktsstatistiken inte ska präglas av ett enormt mörkertal. En relevant fråga för ROKS att ställa sig här är om inte våldtäktsöverlevarens välmående trots allt ska sättas i centrum, samt huruvida det finns andra metoder för såväl upprättelse som konfrontation (om våldtäktsöverlevaren vill att en konfrontation ska ske i någon form), som inte involverar polismyndigheten och rättssystemet. I en intervju med en anonym våldtäktsöverlevare i Kvinnotryck kopplar artikelförfattaren ett överklagande av nedläggningen av fallet till begreppet ”upprättelse”. Våldtäktsöverlevaren själv säger dock senare i intervjun: ”Det viktigaste var att jag visste vad som hänt, hade det blivit rättegång hade det varit mer för att bevisa för alla andra”.⁶³

6.5 Mord och våldtäkt

I flera artiklar i Aftonbladet nämns våldtäkt och mord i samma mening. När de nämndes i samma mening handlade det om vad för brott polisen borde prioritera mest (våldtäkt och mord), samt ett klagande över hur mycket sjukersättning ”mördare och våldtäktsmän” som dömts till rättspsykiatrisk vård får.⁶⁴ Frågan är vad som menas när dessa två brott nämns tillsammans? Problemet är att vi ofta får höra att våldtäkt är värre än, eller likvärdigt med mord. Även en del feminister beskriver våldtäkt på det här sättet. I antologin ”Feminists theorize the political” skriver Sharon Marcus om våldtäkt som: ”A fate worse than, or tantamount to, death”.⁶⁵ Problemet med den här typen av formuleringar är att de skickar ut determinerande, offerstämplande och stigmatiserande signaler till våldtäktsöverlevare om att livet är förstört om en har blivit utsatt för en våldtäkt. Det är i den här kontexten som våldtäktsbrottet idag befinner sig i och därför är det oerhört problematiskt att tala om våldtäkt och mord i samma mening. I det undersökta materialet i Kvinnotryck förekommer inte det här problemet.

⁶³ ”Att överleva en våldtäkt”, Kvinnotryck #2 mars 2006, s. 17

⁶⁴ ”Mördare får över 15 000”, Aftonbladet, 2007-03-13, s. 6-7

⁶⁵ Sharon Marcus i ”Feminists theorize the political” (Red. Judith Butler, Joan W. Scott), Routledge (1992), s. 387

6.6 Ung kvinna

Både Aftonbladet och Kvinnotryck poängterar vid flera tillfällen om kvinnan som utsatts för sexuella övergrepp varit unga. Detta kan kopplas till åldersnormer i samhället där medelålders är normen och både ung och gammal anses vara avvikare till normen. Det kan dock också handla om att förstärka svartvita beskrivningar av det idealiska offret. Nils Christie menar att det idealiska offret är en "hon" som gärna är sjuk, gammal eller ung.⁶⁶ Detta blir kanske tydligast i Aftonbladet-artikeln med rubriken "Lockade flickor med modelljobb"⁶⁷, där "Alla kvinnor är unga" skrivs in som en av underrubrikerna. I brödtexten framgår det senare att de är 18-21 år gamla. Ordvalet "flickor" i rubriken insinuerar dock att de drabbade är ännu yngre.

6.7 Vithet

Varken hos Aftonbladet eller hos ROKS beskrivs hudfärg, etnicitet eller ursprung varken gällande våldtäktsöverlevaren eller förövaren. Det här är positivt eftersom etniciteten har ingenting med brottet och göra. Då det saknar relevans och riskerar att underblåsa rasistiska strömningar är det bra att det uteblir från beskrivningarna. Det är dock också möjligt att alla förövare och överlevare i de undersökta artiklarna har varit vita och att det snarare är det att (den vita) normen inte benämns som är skälet till att etniciteten inte nämns i artiklarna.

Aftonbladet tar upp en del våldtäkter och våldtäktsfall utanför Sveriges socialt konstruerade gränser. Det som beskrivs där är bland annat hur Al-Qaida dödar soldater för att hämnas att de våldtagit⁶⁸, samt en ledarartikel där Ashrad al-Khalidi citeras på följande sätt angående våldet i Bagdad: "Våldtäkter, dödsskvadroner, brända kroppar, barn med avhuggna huvuden: Vi som tvingas stanna i Irak är instängda som i ett stort fängelse".⁶⁹ Ledarartiklar får uttrycka lite mer åsikter än nyhetsartiklarna, men bilden som återges här liknar den som finns i nyhetsartiklarna. Även om intentionen är god – att förklara varför EU måste öppnas för flyktingar, så produceras en bild av "den barbariska och våldsamma andre" och den subalternna försvarslösa kvinnan, som inte nämns som en aktör i den här artikeln eller i artikeln om Al-Qaida. Ytterligare två nyhetsartiklar beskriver våldtäkter utanför Europa. Här gäller

⁶⁶ Nils Christie "Det idealiska offret" i "Det motspänstiga offret" (Red. Malin Åkerström & Ingrid Sahlin), Studentlitteratur (2001), s. 48

⁶⁷ "Lockade flickor med modelljobb", Aftonbladet, 2007-03-01, s. 24

⁶⁸ "Hämnden:nackskott – al-Qaida dödade soldater – för en våldtäkt", Aftonbladet, 2007-03-04, s. 8

⁶⁹ "Öppna EU för flyktingarna", Aftonbladet, 2007-03-07, s. 2

det dock särskilda fall. Dessa två fall var särskilt brutala. Den ena berörde en Indisk betjänt som våldtagit och mördat 19 personer, samt i vissa fall ätit av och haft sex med de döda. Det lyfts fram att det är främst barn som utsatts.⁷⁰ Att detta poängteras går återigen att koppla till Nils Christies teori kring det idealiska offret. Den andra handlar om en man i Sydafrika, som binds till flera våldtäkter och som hållit en flicka fången i en jordhåla, som Aftonbladet beskriver som ”helveteshålan”, i 18 månader.⁷¹ Att våldtäkterna utanför Europa beskrivs som särskilt brutala handlar förstås delvis om att det är det som krävs för att de ska få nyhetsvärde i svensk press. Samtidigt innebär dessa ensidiga beskrivningar också indirekt att det produceras en bild av att en särskilt brutal och ”barbarisk” våldsamhet förekommer hos ”den andre”, utanför västvärlden.

7. Avslutande diskussion

I den avslutande diskussionen tar jag avstamp i vilka luckor och tystnader som funnits, eller rättare sagt inte funnits, i texterna.

Våldtäktöverlevare får sällan prata om sina egna erfarenheter och om de får göra det så sker det anonymt. I både Aftonbladet och Kvinnotryck saknas våldtäktsöverlevare som uttalar sig öppet och/eller säger att våldtäkten inte innebar ett särskilt stort lidande för dem. Undantaget är Agneta Sjödin, vars våldtäkt ligger 20 år bakåt i tiden och som i egenskap av sin maktposition som kändis får ett annat utrymme att uttala sig. Även där lägger dock Aftonbladet till att minnena är ”plågsamma” och därmed har förträngts.

Aftonbladet har inget särskilt feministiskt syfte med sin verksamhet, utan har som sitt huvudsakliga mål att gå med vinst. ROKS däremot är en feministisk organisation och därför kan en fråga sig varför de inte gör större ansträngningar för att dekonstruera synen på att det är ett ”helvete” (citat från artikel i Kvinnotryck) att bli utsatt för en våldtäkt. En möjlig förklaring är förstås att det inte finns så många våldtäktsöverlevare som vill tala öppet om sin våldtäkt på grund av stigmat. Å andra sidan borde det gå att hitta åtminstone några som vill tala om det. Det finns exempel på flera våldtäktsöverlevare (Hanna Fridén, Lisa Magnusson, Anna Svensson, jag själv m.fl.) som framträtt medialt och skrivit om att de blivit våldtagna, berättat att det går att komma vidare, samt kritiserat stigmatiseringen av våldtäktsöverlevare. Vill ROKS dekonstruera synen på att våldtäkt måste innebära ett ensidigt helvete, genom att lyfta fram dessa berättelser, så finns de alltså att tillgå.

⁷⁰ ”Indisk betjänt åt av sina offer”, Aftonbladet, 2007-03-23, s. 18

⁷¹ ”Höll två flickor fångna i grotta”, Aftonbladet, 2007-03-06

En annan möjlig förklaring är att ROKS är rädda för att våldtäkt kommer att anses vara ett mindre allvarligt brott om de och andra aktörer inte fokuserar på det psykiska lidandet som det kan innebära för överlevarna. Enligt mig finns det dock inget egenvärde i att visa hur hemskt våldtäkt är, utan målet måste vara att minska antalet våldtäkter. Våldtäkt är fel alldeles oavsett hur den som våldtagits mår efteråt. Det är fel för att det är sex utan samtyckte, för att det sker mot någons vilja och för att det innebär att någon tar ifrån en makten över ens egen kropp för en stund. Från feministiskt håll bör strategin vara att arbeta för att minska antalet våldtäkter, utan att offra de som redan våldtagits.

I våldtäkterna som beskrivs i både Aftonbladet och Kvinnotryck är förövaren en cis-man och överlevaren en cis-kvinna. Undantaget är två artiklar i Aftonbladet som berör en tysk pedofil, som våldtagit och mördat en pojke. Att Kvinnotryck väljer att bara ta upp kvinnor som offer och män som förövare kan bero på att de vill påvisa hur könsmaktsstrukturen idag ser ut. Genom att inte visa att det finns undantag till strukturen och genom att inte beskriva att män kan vara offer och kvinnor kan vara förövare riskerar de dock att rent språkligt cementera den rådande strukturen. Lösningen heter kanske inte att beskriva våldtäktsbrottet som helt könsneutralt, då det finns tydliga kopplingar mellan könsmaktsstrukturer och det höga antalet våldtäkter. Merparten av våldtäkterna idag rör en manlig förövare och en kvinna som överlevare. Däremot bör kanske ROKS försöka finna en balansgång, där undantag från strukturen beskrivs för att uppluckra strukturen, snarare än för att förneka strukturens existens. Riskerna finns annars att de bidrar till en normalisering av en våldsam maskulinitet och en offerfemininitet.

Det är dock intressant att det finns så få våldtäkter som beskrivs i mitt material från Aftonbladet som bryter mot heteronormen gällande förövare och överlevare. Jag skulle kunna tänka mig att till exempel en våldtäkt där en man har blivit våldtagen av en kvinna skulle passa bra in i medielogiken då det är oväntat och anses vara något sensationellt. Däremot är det nästan enbart anmälda våldtäkter som tas upp i Aftonbladet. Under 2007 hade bara lite mer än 1 procent av de anmälda våldtäkterna en juridiskt sett manlig överlevare.⁷² Detta tyder på att en överväldigande majoritet av våldtäkterna rör en manlig förövare och ett kvinnligt offer. Dock går det att, på detta, även tänka sig att det är svårare att se och erkänna att en

⁷² <http://www.bra.se>

våldtäkt har skett, samt anmäla det, om brottet sker utanför det heteronormativa mönstret gällande överlevaren och förövaren. Det vore intressant att göra en granskning kring detta och forska vidare på det ämnet. Hur beskrivs olika icke-samtyckande sexuella handlingar beroende på vilken könskategori förövaren anses tillhöra och vilken könskategori överlevaren anses tillhöra?

Att Aftonbladet enbart beskriver utomhusvåldtäkter, överfall, gruppvåldtäkter, serievåldtäkter och våldtäkter som involverar kändisar är problematiskt då de är med och producerar bilden av vad en våldtäkt är. Risken finns att de är med och skapar en syn på att det är de här våldtäkterna som är ”de riktiga våldtäkterna”, medan andra mer vanliga former av våldtäkter fortsätter att ses som så kallade gråzoner. Risken är också att de våldtäkter som massmedierna skriver om ses som ”de riktigt hemska våldtäkterna”, medan andra mer vanliga former av våldtäkter ses som mindre allvarliga. De som varit med om en våldtäkt som skett inomhus med en förövare och en överlevare finns inte representerade i Aftonbladets berättelse om våldtäkt.

Ytterligare en intressant lucka gäller avsaknaden av beskrivningar kring ”ras”/etnicitet. Detta är positivt på många sätt. Det är bättre att inte beskriva ”ras”/etnicitet på överlevaren/förövaren alls, än att bara benämna det när personernas etnicitet inte är vit. Samtidigt hade det varit viktigt med en teoretisk diskussion kring hur föreställningar kring ”ras”/etnicitet påverkar våldtäktsdebatten på flera olika plan. Inte minst hade jag viljat se detta hos ROKS, som är en uttalad feministisk organisation. Varken begreppet intersektionalitet eller det snarlika begreppet förtryckssamverkan förekommer i materialet som jag undersökt i Kvinnotryck och Aftonbladet.

I ”Maktens (O)lika Förklädnader” skriver Paulina de los Reyes, Diana Mulinari och Irene Molina om hur feminism konstruerar kvinnan som homogen och konfliktfri bortom ras, etnisk tillhörighet och/eller klass.⁷³ De los Reyes gör vidare en historisk tillbakablick på svensk kvinno- och genusforskning och menar att den är med och producerar bilden av ”kvinnan” som vit, då könsmaktsstrukturen beskrivs enhetligt och förmedlar en bild av en ”oblandad”

⁷³ ”Maktens (O)lika Förklädnader” (red. Paulina de Los Reyes, Irena Molina och Diana Mulinari) Bokförlaget Atlas (2002), s. 12

kvinnlighet.⁷⁴ Jag menar att ROKS, i det undersökta materialet, gör sig skyldig till samma sak då de inte problematiserar eller benämner maktförhållanden utanför könsmaktordningen. Som feministisk organisation tycker jag att de bör bemöta och trotsa stereotyper, inte bara kring kön, utan även kring "ras"/etnicitet, klass, sexualitet m.m. Det beror på att jag utgår från ett intersektionellt feministiskt teoretiskt perspektiv, vilket ROKS, åtminstone i det undersökta materialet, tydligt inte gör.

Aftonbladet i sin tur, benämner inga maktförhållanden eller strukturer över huvud taget. Med tanke på det är det kanske bäst att de lämnar "ras"/hudfärg utanför sina beskrivningar av våldtäkt, då det, utanför en maktordningsdiskuterande kontext, enbart skulle spå på rasistiska fördomar och stereotyper.

Avslutningsvis kan jag säga att jag ser problem både hos Aftonbladet och Kvinnotryck utifrån mina olika teoretiska referenspunkter. Skillnaden ligger i att jag ser fler positiva tendenser hos Kvinnotryck, samt en vilja till att beskriva strukturer, vilket är kopplat till att de är en feministisk organisation med ett samhällsförändrande syfte. Just därför har jag också högre förväntningar på Kvinnotryck och ROKS. En organisation som arbetar feministiskt för att förbättra kvinnors situation, måste uppmärksamma alla strukturer som påverkar kvinnor och då alla kvinnor inte är exempelvis vita, heterosexuella eller medelklass så måste de belysa och motarbeta strukturerna kopplade till dessa kategorier, utöver könsmaktsstrukturerna, som de redan arbetar mot. Dessutom bör de, enligt mig, arbeta för att uppluckra svartvita bilder av kvinnor som offer och män som förövare, samt försöka lyfta fram en mångfacetterad bild av vad det innebär att utsättas för en våldtäkt. En bild som varken skuldbelägger de som verkligen mår dåligt efter en våldtäkt eller säger till dem att "ta av sig offerkoftan", samt inte heller tvingar på någon ett lidande och istället aktivt trotsar bilden av att våldtäkt per definition måste leda till en oerhört jobbig psykisk situation för den som utsätts.

Förhoppningsvis kan ROKS (och andra feministiska aktörer), genom sitt opinionsbildande arbete, även på sikt påverka exempelvis massmedierna och förändra deras bild av våldtäkt. Jag tror inte att Aftonbladet (eller samhället i stort) kommer att förändras av sig självt, utan för det krävs ett enträget arbete från den feministiska rörelsen.

⁷⁴ Paulina de Los Reyes, "Det problematiska systemskapet. Om svenskhet och invandrarskap inom svensk genushistorisk forskning" i "Maktens (O)lika Förklädnader" (red. Paulina de Los Reyes, Irena Molina och Diana Mulinari) Bokförlaget Atlas (2002), s. 31-45

Källförteckning

Referenslitteratur

- ”Abnorm manlighet och manlig normalitet – en undersökning om hur våldtäkt framställs i svenska dagstidningar”, Ylva Tornborg, Kandidatuppsats, Centrum för Genusvetenskap, Lunds Universitet (2006)
- ”Antologi – Sju perspektiv på våldtäkt”, Nationellt Centrum för Kvinnofrid (2010)
- ”Can the Subaltern Speak”, Gayatri Spivak, i *Marxism and the Interpretation of Culture* (red. Cary Nelson & Lawrence Grossberg), University of Illinois Press (1988)
- ”Dagens gennyheter. Hur massmedier berättar om genetik och genteknik”, Malin Ideland, Lund: Nordic Academic Press (2002)
- ”Det Motspänstiga Offret”, red. Malin Åkerström & Ingrid Sahlin, Studentlitteratur (2001)
- ”Discourse as Data” (red. Margaret Wetherell, Stephanie Taylor & Simeon J. Yates) Sage Publications (2001)
- ”Diskursanalys i praktiken” red. Mats Börjesson & Eva Palmblad, Liber (2007)
- ”En riktig våldtäktsman – en bok om samhällets syn på våldtäkt”, Katarina Wennstam, Bonnierpocket (2004)
- ”Feminism Utan Gränser”, Chandra Mohanty, Tankekraft Förlag (2003)
- ”Feminists theorize the political” (Red. Judith Butler, Joan W. Scott), Routledge (1992)
- ”Flickan och skulden”, Katarina Wennstam, Bonnierpocket (2004)
- ”Genustrubbel”, Judith Butler, Daidalos (2007)
- ”Hans (ord) eller Hennes – En könsteoretisk analys av straffrättsligt skydd mot sexuella övergrepp”, Ulrika Andersson, Bokbox Förlag (2004)
- ”It’s only a Penis: Rape, Feminism, and Difference”, Christine Helliwell i *Signs: Journal of Women in Culture and Society* Vol. 25, No. 3, The University of Chicago (2000), s. 790
- ”Jag kallade det aldrig för våldtäkt – Att möta våldtagna kvinnor”, Josefin Grände, ROKS (2005)
- ”Könsmakt eller häxjakt?”, Gabriella Nilsson, Institutionen för kulturvetenskaper, Lunds Universitet (2009)
- ”Makt och medier. En bok om samspelet mellan medborgarna, medierna och de politiska makthavarna”, Jesper Strömbäck, Lund Studentlitteratur (2000)
- ”Maktens (O)lika Förklädnader” (red. Paulina de Los Reyes, Irena Molina och Diana Mulinari) Bokförlaget Atlas (2002),

Alexander Alvina Chamberland
GNVK01, Kandidatuppsats,
Centrum för Genusvetenskap, Lunds Universitet

Handledare: Malena Gustavson

”Men du har ju blivit våldtagen – Om våldtagnas ordlöshet”, Hans Knutagård,

Masteruppsats, Socialhögskolan/Lunds Universitet (2009)

”Rape on trial”, Lisa M. Cuklanz, University of Pennsylvania Press (1996)

”Vanlig som vatten – manlighet och normalitet i mediernas berättelser om våldtäkt”, Mona

Livholts, Gleerups Utbildning (2007)

Internetkällor

Brottsförebyggande Rådet, <http://www.bra.se>, 2011-04-20

TS Tidningsstatistik, <http://www.ts.se/Pdf/Upplagestatistik/TS-upplage-och-rackviddsutveckling-2010.pdf>, 2011-04-26

ROKS, <http://www.roks.se/roks---kunskap-trygghet-stod>, 2011-05-01

Artiklar i analysmaterialet

Aftonbladet

”Bara oväsen räcker inte”, Aftonbladet, 2007-03-09, s. 53

”Butt kan frias – efter 14 år”, Aftonbladet, 2007-03-03

”Butt om Stina: Hon är en bluff”, Aftonbladet, 2007-03-17

”Dags för sista Beck, eller?”, Aftonbladet, 2007-03-23

”Hämnden:nackskott – al-Qaida dödade soldater – för en våldtäkt”, Aftonbladet, 2007-03-04

”Här för pedofilen bort 9-åriga Mitja”, Aftonbladet, 2007-03-01

”Höll två flickor fångna i grotta”, Aftonbladet, 2007-03-06

”Indisk betjänt åt av sina offer”, Aftonbladet, 2007-03-23

”Kallas hem efter sexlek”, Aftonbladet, 2007-03-13

”Lockade flickor med modelljobb”, Aftonbladet, 2007-03-01

”Mördare får över 15 000”, Aftonbladet, 2007-03-13

”Sjödin skriver om övergrepp”, Aftonbladet 2007-03-05

”TV-kock misstänks för tre nya våldtäkter, Aftonbladet, 2007-03-01

”Tv-kocken åtalas för en lång rad sexbrott”, Aftonbladet 2007-03-29,

”Två män anhölls för våldtäkt”, Aftonbladet, 2007-03-26

”Tyska pedofilen fångad i Leipzig”, Aftonbladet, 2007-03-02

”Våldtagen i bassängen”, Aftonbladet, 2007-03-01

”Våldtog frun 200 gånger medan hon sov”, Aftonbladet, 2007-03-31

”Öppna EU för flyktingarna”, Aftonbladet, 2007-03-07

Kvinnotryck

”Att överleva en våldtäkt”, Kvinnotryck #2 mars 2006, s. 16-17

”Bättre samverkan ska ge bättre stöd åt våldtagna”, Kvinnotryck #4, december 2007

”Fokusera på förövaren”, Kvinnotryck #4 december 2005

”Sexualbrott ofta komplext”, Kvinnotryck #4 december 2005

”Socksöts och skoningslös”, Kvinnotryck #4, december 2005

”Våldtagna riskerar utveckla livslångt stressyndrom”, Kvinnotryck #4, december 2007

”Våldtäktsvåg – en tillspetsad rubrik”, Kvinnotryck # 4, december 2005